

KOEN
DEKORTE

“

De leegloop van kerken biedt nieuwe mogelijkheden

De Magdalenakerk in Brugge is een bijzondere kerk: het is zowel een 'kunstkerk' als een 'doe-kerk', met een enorme schommel, interactieve installaties en eigenzinnige kunst. De organisatie YOT gaat in deze kerk op zoek naar hedendaagse vormen van zingeving en spiritualiteit. De kerk is daarom omgebouwd tot een gastvrije ruimte waar plaats is voor uiteenlopende levensvragen. Een gesprek met coördinator **Koen Dekorte**.

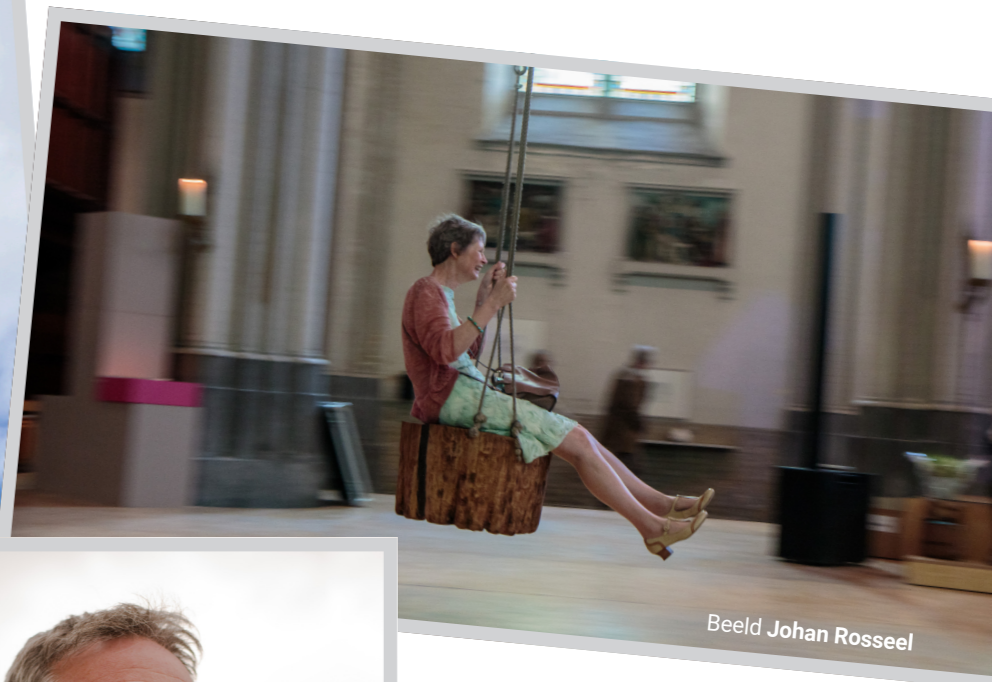
TEKST GRECO IDEMA

Beeld Jan D'Hondt

Beeld Johan Rosseel

Beeld Johan Rosseel

Beeld Christian Cardinael

“Als ik mezelf gelovig noem, dan is het omdat de godsnaam zich voor mij verbindt met Toekomst – 'Ik ben die ik zal zijn'. In de Magdalenakerk vind je op de kerkvloer de quote: 'What are we going to do with all this future'. Het is een citaat van de Spaanse artiest Coco Capitan, in samenwerking met het modemerkt Gucci. De quote vangt de 'the spirit of possibility'. In een wereld die volgens sommigen geen toekomst meer heeft, is dit een statement over het braakliggend terrein van de toekomst: alle mogelijkheden liggen open. Het is aan ons om dit mee te realiseren. Dat is geloof.”

Het zijn rake woorden van Koen Dekorte. Afgelopen zomer bezocht ik de tentoonstelling 'A little piece of heaven' in 'zijn' Magdalenakerk. Wat ik zag aan kunst en andere 'gekke dingen' raakte me diep. Het kan dus wel, dacht ik: nieuwe vormen van kerk-zijn en grote groepen zinzoekers weten aan te trekken. De tentoonstelling inspireerde me Dekorte uit te nodigen voor een gesprek over oude en nieuwe vormen van kerk-zijn, God, kunst in de kerk en de toekomst van kerk en christendom.

Koen, je gaf aan: 'Alle mogelijkheden liggen open. Het is aan ons dit mee te realiseren. Dat is geloof.' Critici zullen zeggen: maar waar is God dan?

“Als je deze vraag stelt, dan gaat het over: welk godsbeeld heb je? Die zin bevat voor mij de godsnaam als een Ruimte. Een Ruimte die Toekomst schept. De toekomst van de kerk ligt volgens mij in het vertrouwvol toelaten van die Ruimte, het toelaten van God dus. Dat zal een perspectiefwissel kunnen teweegbrengen. Ik denk bijvoorbeeld aan de sterke focus die het kerkinstituut legt op de Christus-figuur. Maar je kunt de focus ook verleggen naar waar Christus voor stond: de realisatie van het Rijk Gods. Theologe Manuela Kalsky vertaalt dit in seculiere termen als 'het goede leven voor allen'. Met de mondiale uitdagingen die ons wachten, is het voor mij duidelijk waar de focus ligt. Wellicht realiseert de kerk en het christendom haar missie door haar eigen identiteit niet te benadrukken. Daarmee realiseert ze de Bijbelse paradox: je leven winnen door het te verliezen. Als we geloven dat de evangelische boodschap krachtig is en relevant voor onze tijd, dan kunnen we er ook op vertrouwen dat de Geest werkzaam is in de wereld. 'Er is geen heil buiten de

wereld,' zei Schillebeeckx. Dat perspectief houd ik voortdurend voor ogen. Dat betekent dat we als christenen op zoek gaan naar waar de Bijbelse grondintuïties vandaag zichtbaar zijn in de wereld rondom ons.”

YOT is een 'labo voor levensbeschouwing en ruimte voor perspectief'. Wat bedoelen jullie daarmee?

“De naam YOT verwijst naar de kleinste letter uit het Hebreeuwse alfabet: een taalteken met grote invloed en betekenis. Zo wil YOT als kleine organisatie beweging brengen op het domein van zingeving en spiritualiteit. Als labo houden we van experimenteren met vorm en inhoud. Daarom maken we soms ingrijpende keuzes en is de Magdalenakerk ook zelf voortdurend in verandering. Dat is behoorlijk vermoeiend maar ook bijzonder boeiend. Met de rijkdom van het christelijk erfgoed én de hedendaagse samenleving als twee grote inspiratiebronnen is ons werk nooit af en de bron quasi onuitputtelijk. In een echt laboratorium ontploft er af en toe iets als een experiment mislukt. Bij ons is dat niet anders. Niet al onze projecten zijn een succes, maar dat hoort bij het experimenteren.

We zien de Magdalenakerk als een inspiratieplek, een plaats die je helpt om je leven vanuit een nieuw of ander perspectief te zien. Een plaats ook van hoop, van vooruitzicht op een toekomst die zich aandient. Perspectief gaat over richting en zin, over vooruitzicht: je ziet de dingen voor je uit. Voor een dergelijk perspectief is ruimte nodig in alle betekenissen van het woord. En Ruimte is een prachtige metafoor om het goddelijke te verbeelden.”

Hoe krijg je een gemiddelde kerkganger of gelovige geïnteresseerd in vernieuwende activiteiten en inhoud?

“De Magdalenakerk behoort tot de drukstbezochte secundaire kerken in de Brugse binnenstad. Er zijn diverse redenen waarom mensen langskomen, maar ik denk dat het vooral te maken heeft met het ongedwongen, gelaagd en creatief karakter van ons aanbod. We voelen bij de bezoekers een nood aan inspiratie en vernieuwing. Die spirit mag voor veel van onze bezoekers en deelnemers ook vanuit de christelijke traditie komen. Wat mij fascineert is dat iets aantrekkelijker wordt voor mensen vandaag, op het moment dat je het wat loslaat. Denk aan het lied >

van Huub Oosterhuis, waar hij over de Bijbel vertelt als brokstukken van een eeuwenoud verhaal, als steenlettergrepen in woestijnzand. Als flarden van waarheid, omdat we het mysterie van het leven toch nooit volledig kunnen overzien. Op dat moment win je aan geloofwaardigheid.

Organiseer je een evenement? Geef een deelnemer dan ruimte en vrijheid om bij zichzelf te komen en af te toetsen wat hij daar beleeft. Daarom is er tijdens onze gespreksavonden naast een sterke inhoudelijke input ook altijd een moment van dialoog en een moment van bezinning. Hoofd, hart en buik komen aan bod. Tijdens een recente reeks gespreksavonden rond het thema Godsbeelden lieten we bewust de laatste avond oningevuld. Er lag geen spreker vast en we daagden het publiek uit om zelf iemand voor te stellen of zichzelf aan te bieden als spreker voor de laatste avond. En ondanks enkele grote namen die op het programma stonden, was het de laatste avond dat de meeste aandacht trok en achteraf gezien ook het sterkste was.

We kunnen de vragen die op ons afkomen en aandacht van mensen als kleine organisatie nauwelijks de baas. Ik denk dat dit luxeprobleem voortkomt uit het feit dat ons aanbod heel divers is: van een laagdrempelige zomerbar tot intellectuele studie en uitwisseling. In Brugge zijn de kerken de belangrijkste toeristische gebouwen in de stad. Dat betekent dat tienduizenden mensen jaarlijks de kerk bezoeken zonder dat we daar zelf enige inspanning moeten voor doen. Ik denk dat de verbazing over de inrichting van de kerk mensen prikkelt om nieuwsgierig verder te zoeken.

We kiezen er bewust voor om de bezoeker geen 'handleiding' aan te bieden, zo kan iedereen op zijn eigen tempo en volgens zijn eigen interesses op ontdekking.

De aandacht komt van een heel divers publiek. Daarom is voor ons het maken van het onderscheid tussen gelovigen en niet-gelovigen niet langer relevant. Iedereen gelooft; de vraag is: wát geloof je? Om het antwoord op die vraag te verhelderen, kunnen kerken een bijzondere bijdrage leveren, zonder direct het 'juiste antwoord' te presenteren."

Kunst wordt vaak gezien als 'elitair', maar kijkend naar de hoeveelheid bezoekers hebben jullie daar geen last van.

"We werken met hedendaagse kunst, maar die vind je in een museum ook. Het verschil is de context waardoor de bezoeker zelf dwarsverbanden gaat leggen tussen de oude katholieke of christelijke traditie, de neogotiek, zichzelf, én nieuwe elementen die wij in het kerkgebouw introduceren. Dat zorgt voor een unieke spanning. Het krachtig potentieel van het kerkgebouw toont zich dan. We zetten de kunstweken niet onder een stolp, maar maken ze zo toegankelijk mogelijk.

Dat laatste mag je zeer fysiek zien: je kan plaatsnemen op de bronzen bank met naast je de dakloze

Beeld Michel De Pourcq

Beeld Christian Cardinael

De Magdalenakerk is ook een bioscoop; het woord bioscoop betekent trouwens letterlijk levensbeschouwing'

Beeld Christian Cardinael

Beeld Christian Cardinael

Jezusfiguur. We zeggen de bezoeker niet voor waarover het kunstwerk gaat, maar stellen via onze audiogids vragen aan de luisteraar. Kerken zijn als unieke publieke ruimtes plaatsen van 'ongerichte aandacht'. Anders dan in een museum wordt de blik niet gestuurd, maar kan je elke dag nieuwe dingen ontdekken en nieuwe mensen ontmoeten. Het spel van het licht in de figuratieve glasramen, eigen aan de katholieke traditie, maakt dat de kerk op elk moment van de dag anders is.

Bijzondere aandacht gaat bij ons naar het filmkunstwerk als het spiritueel glasraam van deze tijd. Omdat het filmbeeld het concrete leven van elke dag centraal stelt. Daarom is het een belangrijk antific tegen fundamentalisme en ideologisch denken. Film ontstaat bij gratie van het licht, de goddelijke metafoor bij uitstek. De Magdalenakerk is ook een bioscoop; het woord bioscoop betekent trouwens letterlijk 'levensbeschouwing'.

Ik zag een grote schommel in de kerk. Wat is het idee van die schommel?

"Centraal in de kerk hangt inderdaad een schommel: een massief stuk boomstam is vastgemaakt met twee stalen kabels aan het dakgebinte op zeventien meter hoogte. Dat zorgt voor een bijzondere ervaring wanneer je door de ruimte zwiert. Het beeld van de schommel toont de mens-in-beweging, schommelend tussen hemel en aarde, tussen ups en downs, tussen ja en nee en voor en tegen, tussen vreemd en bekend en veraf en dichtbij, tussen oud en nieuw en gisteren en morgen, tussen ... en

De verontwaardigde blik van de bezoeker maakt plaats voor stilte en ontroering, wanneer we erin slagen deze mensen op de schommel te krijgen. Met een duwtje in de rug zweven ze door de ruimte en denken ze terug aan hun kindertijd; anderen ervaren het als pure meditatie. Het beeld van de schommel wordt ook verbonden met het spel. Sommige mensen vinden het plaats van een speeltuig in een kerk misplaatst, omdat het volgens hen in de kerk moet gaan om de serieuze zaken van het leven. Simone de Beauvoir schrijft dat spel en humor ten onrechte worden geassocieerd met oppervlakkigheid en ernst verkeerdelijk wordt verbonden met diepgang.

We weten uit ervaring ook hoe sterk de band is tussen humor en het raken aan de kern van ons leven. Daarom zal de Magdalenakerk altijd een kerk met een knipoog zijn. Omdat een knipoog ons dichtert brengt bij onszelf, de anderen en God."

Is de Magdalenakerk niet hét voorbeeld van hoe het kan en zou moeten in ook Nederlandse kerken?

"De leegloop van kerken biedt nieuwe mogelijkheden. Het klassieke discours vanuit de burgerlijke en de kerkelijke overheid gaat over afbraak of herbestemming. Wij tonen in de Magdalenakerk een derde weg: herstemming. De kerk blijft een sacrale ruimte, maar maakt expliciet plaats voor elke

zinzouker. Die gastvrijheid maken we concreet met een aanbod waar die zinzouker ook effectief mee aan de slag kan. In dat aanbod maken we een verbinding tussen de christelijke traditie en herkenbare elementen uit onze samenleving vandaag of hedendaagse kunst. Zo verbinden we een Tantalusfiguur uit de Griekse mythologie met de gekruisigde Christus. De katholieke kruisweg stellen we voor als een hedendaagse routeplanner. De doopvont verbinden we met een fauteuil met vlindermotief. Het volstaat voor ons niet om de kerk open te houden en te zeggen dat iedereen welkom is, al is het gewoon openstellen van het patrimonium op zich al een fantastische dienst aan de samenleving.

De aandachtige bezoeker van de Magdalenakerk merkt in het portaal 12 woorden. Eén van die woorden is *serendipity*: we hopen dat je in deze kerk iets vindt waar je niet naar op zoek was.

We pleiten voor een grote diversiteit in gebruik en bestemming van kerken. Niet alle kerken moeten worden als de Magdalenakerk. Hoewel ik begrijp dat overheden om allerlei redenen van praktische aard kerkruimtes beginnen te compartimenteren voor divers functioneel en liturgisch gebruik, botst dit voor mij met het verbindend karakter van het gebouw. In de Magdalenakerk zullen we nooit muren bouwen, die worden er al genoeg gebouwd in onze samenleving, en niet alleen aan de Mexicaanse grens."

Wat kunnen we de komende periode van YOT verwachten?

"We blijven de komende jaren de focus leggen op de werking in het kerkgebouw, omdat we ervaren dat het potentieel groot is. We willen graag congressen van waardengedreven organisaties aantrekken, omdat we geloven in de synergie die dit kan teweegbrengen voor onze werking. Daarvoor zijn investeringen nodig in het kerkgebouw. Daar willen we op inzetten in de toekomst. Immers: als de kerk door verschillende mensen en organisaties bezocht en gebruikt wordt, dan realiseren we ook onze missie als verbinder en verdieper. Als laboratorium voor levensbeschouwing is het belangrijk om de diversiteit van de samenleving op een plek zichtbaar te maken. Dit voorjaar lieten we het grote symboolvlak in het schip van de kerk verwijderen. Eénentwintig jaar heeft dit gigantische meubel onze werking gediend. Het beeld van het symboolvlak in de kerk stond centraal in al publicaties over onze werking. Toch voelden we ruimte moesten maken voor iets nieuws. Wat er nu gaat komen, weten we nog niet. Dat zien we niet als een vorm van slecht bestuur, maar als een statement van geloof. Kome wat komt." <

Koen Dekorte (1965) is sinds 2002 coördinator van YOT. Hij studeerde maatschappelijk werk, filosofie en theologie.